

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,

orcid.org/0000-0002-2838-6086

кандидат філологічних наук,

науковий співробітник відділу західних та слов'янських літератур

Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України

(Київ, Україна) *drozdovskyi@ukr.net*

ХУДОЖНІЙ СВІТ БРИТАНСЬКОГО ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО РОМАНУ ЯК ЧИННИК НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ ДІЙНОСТІ

У статті досліджено природу нелітературних компонентів у британському постпостмодерністському романі. На матеріалі роману «Субота» І. Мак'юена визначено, що нелітературні вставлення наукового характеру розширюють когнітивні межі, зближуючи простір художньої літератури з дискурсом нонфікшен. У постпостмодерністському романі представлено уже не епістемологічний сумнів, а наукові теорії, які деавтоматизують сприйняття реальності, поглиблюючи пізнавальний аспект постпостмодерністської літератури. Виявлену специфіку розглянуто як фактор когеренції сучасної художньої літератури Великої Британії з науковим дискурсом: роман І. Мак'юена постає формою популяризації наукових знань, у якому поставлено питання про вплив наукового мислення постпозитивістського й раціоцентричного типу на формування системи уявлень про природу людини, роль мистецтва в житті, функції та природу релігії, фактори, що визначають принципи взаємодії людини в соціумі, та ін. У сучасному британському дискурсі художньої літератури, а також нонфікшен реaktуалізовано наукові теорії, які розширюють когнітивну спроможність реципієнтів, формуючи знанняву парадигму щодо розвитку нейрофізіологічних досліджень, що прояснюють досі не відомі аспекти функціонування мозку, які мають стосунок до процесів творення мистецтва. Зазначена специфіка корелює з виявленими в роботі Л. Генералюк тенденціями, що позначають вплив сучасних нейробіологічних досліджень на інтермедіальні студії, які дедалі інтенсивніше послуговуються напрацюваннями нейронаук. Специфіка репрезентації художнього світу в постпостмодерністському романі актуалізує питання про взаємозв'язок літератури й пізнання, оскільки сучасні романи репрезентують теорії, що мають стосунок до реальних наукових відкриттів, розширюючи знання читачів. У статті проаналізовано форми взаємодії між літературною й когнітивною парадигмою, які розкрито у праці «Художня творчість як пізнання» В. Мазепи. Наголошено, що в парадигмі постпостмодерністського роману Великої Британії пізнавальний чинник набуває особливої значущості з огляду на наявні в західній науковій традиції дискусії щодо потреби в новій художній мові, яка не «заміщуватиме» реальність, а даватиме можливість максимально повно пізнавати її реципієнтам.

Ключові слова: постпостмодерністський роман, сучасна британська література, нейронаука, нонфікшен, І. Мак'юен.

Dmytro DROZDOVSKIY,

orcid.org/0000-0002-2838-6086

Candidate of Philological Sciences,

Academic Fellow at the Department of Western and Slavic Literatures

Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) *drozdovskyi@ukr.net*

BRITISH POST-POSTMODERN NOVEL AS A FACTOR OF SCIENTIFIC KNOWLEDGE ABOUT REALITY

In the research, the author has examined the nature of non-literary components in the British post-postmodern novel. Taking into account I. McEwan's novel "Saturday", it is discussed that non-literary units of scientific discourses expand the cognitive boundaries, bringing the space of fiction closer to the discourse of nonfiction. It is analyzed that the post-postmodern novel is not of epistemological doubt, but, on the contrary, it demonstrates various scientific theories that de-automate the perception of reality, deepening the cognitive aspects of post-postmodern fiction. The identified specificity is considered as a factor of coherence of the contemporary British fiction with scientific discourse. I. McEwan's novel is explained as a form of promotion for scientific knowledge, which raises the question of the influence of post-positivist and rationalistic scientific thinking on the human nature, the role of arts in human life, the religion, factors that determine the principles of interaction in the society, etc. It is emphasized that in the contemporary British fiction, as well as nonfiction, scientific theories that expand the cognitive capacity of recipients, forming a knowledge paradigm for the development of modern neurophysiological studies, clarify hitherto unknown aspects of brain function related to art creation and perception. This specificity correlates with the influences of contemporary neurobiological research

on intermedial studies that increasingly exploit the findings of neuroscience, as discussed in L. Heneraliuk's paper. The specificity of representation of arts in the post-postmodern novel raises the question of the relationship between literature and cognition, as contemporary novels represent theories related to real scientific discoveries, expanding the knowledge of readers. The author has discussed in the paper various forms of interaction between literary and cognitive paradigms, which are revealed in V. Mazepa's research "Art as Cognition". It is emphasized that in the paradigm of the post-postmodernist novel of Great Britain, the cognitive factor acquires special significance providing discussions about the need for a new language, which will not "replace" the reality, but allow its exploring as fully as possible.

Key words: *post-postmodern novel, contemporary British fiction, neuroscience, nonfiction, I. McEwan.*

Постановка проблеми. У сучасному зарубіжному літературному процесі маємо приклади художніх творів, у яких інкорпоровано компоненти (за Т. Бовсунівською, «включення позалітературних текстів»), що мають опосередкований стосунок до художньої літератури, натомість вони розширюють царину пізнавальних можливостей романів. За об'єкт розвідки взято британський роман «Субота» І. Мак'юена, написаний після 2000 р. (період постпостмодернізму (Дроздовський, 2019)).

Важливо звернути увагу на ще одну тенденцію, оприявлену в сучасній британській літературі. Маю на увазі дискурс нонфікшен, у якому значною мірою ідеться не лише про гібридизацію літературних форм, а і про новий тип того, чим є «література». Такі твори, як «Історії про життя, смерть і нейрохірургію» Генрі Марша є прикладом нонфікшен, котрий британські читачі сприймають не лише задля розширення горизонту пізнання дійсності, а й також із естетичною метою. Критик Микола Петрашук звертає увагу на той факт, що і український переклад книжки Г. Марша сприймається як історія суто літературна, що має детективні сюжети й потужний сугестивний вплив на реципієнтів: «В оповіданнях Марш постає не тільки як лікар-нейрохірург, а і як звичайний чоловік із мінливим настроєм і власними страхами. Його розповіді настільки відверті, що читач щиро радітиме перемогам лікаря, співчуватиме невдачам, які, на жаль, завжди супроводжують роботу нейрохірурга. Автор зосереджується не тільки на описах хвороб і способах їх лікування, на спілкуванні з колегами й пацієнтами, а й розповідає про свою сім'ю. Він зізнається, що робота стала причиною його розлучення, відверто описує недуги, які спіткали його рідних.

Марш торкається тонкощів діагностування, лікування, видалення як доброякісних, так і злоякісних новоутворень і пухлин мозку, післяопераційної реабілітації. Незважаючи на специфічні назви захворювань, які людям, далеким від медицини, здаються дивними, й описи надскладних операцій, автору вдається розповідати так доступно, що абсолютно не виникає бажання заглядати у словник медичних термінів» (Петрашук, 2016).

Як зауважив сам автор, формулюючи мотто книжки: «Життя нейрохірурга не буває нудним, і він може стати надзвичайно успішним, але за це доведеться сплатити високу ціну. Ви не уникнете помилок і навчитеся жити з подекуди жахливими їхніми наслідками. Ви навчитеся об'єктивно дивитися на речі та залишатися людиною. Ця книга розповідає про те, як я намагався, іноді безуспішно, знайти золоту середину між потребою відсторонитися та виявити співчуття до хворого – здатністю, без якої хірургічна кар'єра неможлива. Баланс між надією та реальністю. Я не ставлю за мету підважити довіру до нейрохірургів чи медичної професії взагалі, але сподіваюся, що завдяки цій книзі люди зрозуміють, із якими труднощами, радше морального, а не фахового характеру, зіштовхуються лікарі» (Марш, 2015).

Історія про нейробластоми та гемангіоми в репрезентації Г. Марша є текстом, який має не лише пізнавальний, а й естетичний вплив, оскільки у представлених розповідях порушено питання екзистенційного або морально-етичного плану, що викликають емоційну реакцію в читачів. Зауважу, що окремі протагоністи сучасних британських романів, як Кристофер у романі «Дивний випадок із собакою вночі» Марка Геддона, наголошують на потребі в новій літературі, яку умовно можна визначити як «літературу без метафор». Історії Генрі Марша, по суті, постають тією відповіддю на пропозицію, котру висловлює Кристофер у «Дивному випадку...», пояснюючи свій погляд і обґрунтовуючи його тим, що сучасний читач не прагне того, що заміщує реальність. Варто розуміти: протагоніст роману має синдром Аспергера («хворобу математики», як її називають у медичних колах), тож він репрезентує виразно постпросвітницьку раціонально-емпіричну у своїй основі систему поглядів на реальність. Математичні закони й фізичні закономірності для юнака мають значно важливішу роль, ніж художні твори, у яких ідеться про вигадану дійсність, котрої не існує в реальності. Британський постпостмодерністський роман експлуатує традицію літератури, у якій увиразнено когнітивні функції тексту й окреслено, що літературний твір може поставати інструментом популяризації нових наукових даних і результати відкриттів.

Постпостмодерністський роман відмовляється від властивого постмодерністській літературі *епістемологічного й онтологічного сумніву*, «радикального епістемологічного й онтологічного сумніву» (Х. Бертенс, цит. за: Висоцька, 2010: 261). утверджуючи комплекси, котрі формують знаннєву парадигму, що містить факти реальних наукових відкриттів.

Аналіз досліджень. Питання про когнітивні виміри літератури має давню історію. У радянській науці воно було предметом розгляду в царині філософії, зокрема в аспекті епістемології. Володимир Мазепа у праці «Художня творчість як пізнання» (Київ, 1974) порушує питання про те, яким чином літературний твір розширює когнітивні межі реципієнтів. З огляду на те, що наукове знання «не втратило своїх визначальних ознак естетичної діяльності», «пізнавальне відношення до дійсності (у цьому разі воно рівноцінне споглядальному) так само закладене у глибинній сутності художньої творчості, як і активно практичне, діяльне начало» (Мазепа, 1974: 22). Дослідник справедливо зазначає, що «питання про співвідношення художньої творчості та пізнавальної діяльності, про пізнавальні можливості мистецтва та їх значення у визначенні його сутності завжди виступали в історії естетичної думки одним із найважливіших аспектів проблеми «мистецтво і дійсність»» (Мазепа, 1974: 3). Відкинувши весь марксистсько-ленінський ангажемент, властивий тогочасним філософським виданням, маємо ґрунтовну роботу, у якій представлено теорії (С. Х. Раппопорта, А. П. Сімячка та ін.), що окреслюють взаємозв'язок між літературою та світоглядними параметрами доби, показуючи, як література може поставати не лише джерелом естетичної насолоди, а й також простором сенсів, які мають стосунок до розширення пізнавальних можливостей і загалом до формування ширшого бачення реальності. За словами дослідника, «визнання за художньою творчістю певного пізнавального значення міститься у вченні Аристотеля про «мімезис» (наслідування мистецтвом дійсності), думка про єдність краси й істини, мистецтва та науки є провідною в естетичних концепціях гуманістів епохи Відродження» (Мазепа, 1974: 3). Літературний твір, як переконує В. Мазепа, є тим художнім простором, який може інкорпорувати знаннєвий компонент, що й визначає лінії взаємозв'язку між естетикою та мисленням. «І «природники», і «супільники» виходили з того, що естетичне в мистецтві є наслідком відображення, тобто пізнання естетичного в самій дійсності – природі та супільстві» (Мазепа, 1974: 12).

У ґрунтовній статті «Шляхи формування інтермедіальних досліджень» Л. С. Генералюк здійснює екскурс в історію інтермедіальних досліджень, завершуючи розвідку фактами, що від 1980-х рр. potwierджують зв'язок між літературознавчими студіями та роботами з нейроестетики, нейробіології тощо. «Із середини 80-х нейрофізіологи різних країн – Річард Цитович (R. E. Cytowic) з університету ім. Дж. Вашингтона, Пітер Гросенбахер з Американського національного інституту психіатрії, Крет'єн ван Кемпен (Cretien van Campen) із Нідерландів, психофізіологи Джузеппе Мартіно та Ларрі Маркс із Єльського університету та ін. довели, що синестезія реалізується в когнітивних процесах і впливає на формування асоціацій, пам'яті, емоцій, вона задіяна в механізмах творчості на стадії інтуїтивних здогадів, гіпотез, прозрінь. <...>. Позаяк синестезія, функція гіпокампа та лімбічної системи, виказує інтегративний характер свідомості, то розуміння природи синкрезису сенсорних систем дасть змогу вийти не лише на механізми апперцептивної взаємодії у процесі обробки інформації, а й на саму природу культурних феноменів, що виникли внаслідок такої апперцепційної транспозиції» (Генералюк, 2020: 23). Сучасні нейронауки мають зацікавленість у дослідженні того, у який спосіб відбувається рецепція мистецьких творів, передусім ідеться про візуальні об'єкти, які мають синестезійну природу. «Взаємодія іконології, структуралізму, нейрофізіології, герменевтики й феноменології під кінець ХХ ст. зумовила зміну акцентів щодо певних понять і теоретичних схем, посилюючи позиції рецептивної естетики.

Увійшло в ужиток поняття трансактивної парадигми (Н. Холланд), у якому поєднуються реципієнт і художній твір, а Майкл Ріффатер, відштовхуючись від семіотичного трикутника Г. Фреге, змодельовав новий семіотичний трикутник, увівши поруч із «текстом» та «інтертекстом» категорію «інтерпретанта», який водночас є «третім текстом» – еквівалентом знака, сформульованим в іншій системі.

Мистецтвознавчий варіант такого методологічного підходу був апробований наприкінці 1980-х. Кембриджські історики мистецтва Норман Брайсен і Майк Бел, використовуючи літературознавчий апарат, розширили конотацію семіотичного поля, увівши «агіографічну» категорію автора – художника чи літератора як «відправника» (реципієнта вони означили «отримувач»)» (Генералюк, 2020: 23–24).

Л. Генералюк вбачає перспективу для розвитку інтермедіальних студій у взаємодії з нейронауками.

Зауважу, що у США проводяться конгреси Американської асоціації нейроестетики, основним об'єктом досліджень якої є мистецтво з погляду нейронауки, тобто в аспекті вивчення мозкової активності у відповідь на сприйняття художнього мистецького витвору. Проте поставлене в роботі Л. Генералюк питання про перспективу інтермедіальних досліджень заторкує питання, що має стосунок і до когнітивістики, до когнітивних аспектів мистецтва й літератури зокрема.

Мета статті – визначити когнітивні параметри постпостмодерністського британського роману (на матеріалі «Суботи» І. Мак'юена), окресливши роль позалітературних компонентів науково-медичного характеру, включених до твору.

Виклад основного матеріалу. У романі «Субота» І. Мак'юена (2005) натрапляємо на численні медичні дослідження, оповідач описує складні біохімічні реакції, аналізує нейрохірургічні операції, виявляючи ґрунтовні знання в царині медицини та нейрофізіології. Т. Бовсунівська, аналізуючи «post-постмодерністський роман», доходить висновку, що йому властиве «включення позалітературних текстів» (Бовсунівська, 2017: 201). Загалом уведення нейрофізіологічних описів і фахового погляду на проблеми медицини можна було б вважати наслідком постмодерністської жанрової дифузії, а також властивим для постмодерністських творів принципом еkleктичної сполучуваності різних дискурсів, жанрових форм усередині одного наративу, наприклад, роману. Проте в постпостмодерністському романі важлива не лише стильова і жанрова дифузія й еkleктика як чинник гри, а фактор, який розширює світогляд читачів, формує новий досвід у парадигмі знання, а не лише художнього переживання. Роман І. Мак'юена значно розширює уявлення реципієнтів про сучасні дослідження в царині нейрохірургії, по суті, маємо «полегшену» версію тих фахових із медичного погляду описів, які представлено у книжці Г. Марша. У романі маємо «фахового» наратора, котрий претендує на те, щоб його сприймали як представника медичного світу. Для пересічного реципієнта він постає носієм нового знання, що суттєво збагачує уявлення про природу людських взаємин. Наявність ґрунтовних знань у медицині та нейрофізіології дає підстави персонажеві міркувати не лише про суто хірургічні проблеми, шукаючи формули успішних операцій, а й також переходити у площину філософування, коли оповідач заторкує питання етики, моралі, релігії, естетики, тобто такі, що стосуються філософії: «Розумієте, тільки терор утримує націю в єдності,

вся система основана на страху, і ніхто не знає, як це зупинити. Тепер прийдуть американці, можливо, з неправильних причин. Але Саддам і БААСівці підуть» (Мак'юен, 2007: 62); «Надмір суб'єктивного, впорядкування світу згідно з власними потребами, нездатність сприйняти власну незначущість. На думку Генрі, таке мислення належить тому спектрові, на самому краєчку якого, здіймаючись, як покинутий храм, лежить психоз. І таке мислення могло стати причиною пожежі літака. Глибоко віруюча людина з бомбою в підборі черевика. Серед переляканих пасажирів багато хто, мабуть, молиться – ще одна проблема стосунку – своєму власному богові, благаючи заступництва. А якщо будуть жертви, то в того самого бога, який визначив їхню долю, незабаром проситимуть у жалобі розради. Пероун вважає це вартим подиву, людським вибриком поза межами моралі» (Мак'юен, 2007: 21). Оповідач окреслює складність морально-релігійних колізій у сучасному світі, підважуючи релігійне світвідчуття й показуючи, що воно може бути водночас і джерелом загрози. Крім того, в наведеній цитаті (с. 21) спостерігаємо поєднання як традиційних засобів художнього увиразнення (порівнянь, епітетів, метафор), так і медичних термінів («психоз»).

Наявні в оповідача або протагоніста роману знання, що стосуються «фізики» реальності, в постпостмодерністському романі заповнюється ніша про світ навколо людини. Якщо читач не має потреби читати статті в наукових виданнях на кшталт «Nature» або «Sciences», він може здобути потрібні уявлення про розвиток сучасної медицини через художню літературу. Окремі описи в романі «Субота» нагадують фрагменти з наукових або науково-популярних статей чи досліджень, які передбачають, що реципієнт уже має достатні фонові знання, щоб сприймати цю інформацію та здійснити крок уперед у плані власної самоосвіти. Водночас ідеться про залучення наукомедичних термінів і біологічних понять (атом, молекула, ген та ін.) до мови, якою описано романну реальність: «Він підводиться й обполіскує талію. Принаймні одна молекула цього впаде на нього колиш дощем, якщо вірити безглуздій статті в журналі, що лежить у кімнаті для кави при операційній. Так кажуть цифри, але статистична ймовірність – це ще не істина» (Мак'юен, 2007: 55). «Генрі стежив, як Вейлі підходить до клиноподібної пазухи, проходить її, видаливши попередню стінку. Потім він майстерно обстругав і просвердлив кісткову основу гіпофізарної заглибини й розкрив, менш ніж за сорок п'ять хвилин, сильно набряклу багрянисту залозу» (Мак'юен, 2007: 46).

Такий аспект постпостмодерністського роману дає підстави говорити про їх сцієнтистську спрямованість, вони популяризують наукові здобутки, здійснюючи водночас еволюцію уявлень про світ і природу людини. Наукові знання в романі не представлені у вигляді сухих констатацій: читач має можливість побачити, як Генрі, протагоніст «Суботи», застосовує власні фахові здобутки на практиці, у конкретних життєвих ситуаціях, зокрема проблемного характеру. Крім того, оповідач розмірковує над питаннями морально-етичного характеру, які через знання самого оповідача здобувають нове трактування, а отже, постпостмодерністський роман постає таким наративом, котрий забезпечує знаннєвий поступ реципієнтів, розширюючи їх когнітивні межі. Тип філософування, властивий оповідачеві роману «Субота», дає можливість розвинути традиційний для англійської прози ХХ ст. жанр інтелектуального роману. Водночас ідеться також і про реактуалізацію жанрової парадигми філософського роману, оскільки знання з нейрофізіології інспірують оповідача на постановку суто філософських питань, які завершуються й розмислами про мету життя, проблеми, що виникають між різними поколіннями, ціннісні аспекти життєдіяльності, про питання смерті й того спадку, який людина може залишити після себе, а також подано спробу визначити, чому людина з погляду біологічних чинників прагне вдаватися до творчості, залишаючи шедеври після себе для нащадків. «Банальністю батьківства й сучасної генетики стало вже те, що батьки не мають ніякого або дуже незначний вплив на характер своїх дітей. <...>. Але насправді тип особистості, яка з'являється, щоб жити з вами, визначається тим, який сперматозоїд зустріне яку яйцеклітину, як випадуть карти у двох колодах, як вони потім перетасуються, розподіляться й поєднуються в момент утворення нової генної структури під час запліднення» (Мак'юен, 2007: 28).

Оповідач і Генрі Пероун ставлять питання про сенс творчості з погляду біології, нейрофізіології, поглиблюючи на матеріалі аналізованого твору зв'язок між естетикою та нейронауками, загалом властивий сучасним інтермедіальним дослідженням, на що звертає увагу у згаданій статті Л. Генералюк.

Постпостмодерністський роман вбирає в себе традиції інтелектуально-філософського роману, елімінуючи властивий постмодернізму епістемологічний сумнів на користь представлення альтернативних історій, причому йдеться про їх конструювання не лише в режимі науково-фантастичного

припущення, а й у системі наявних у науці знань і теорій. Представник нейрохірургії Генрі Пероун вдається за розмислів про соціально-політичні та морально-етичні питання, накладаючи власні наукові знання на природу соціальних конфліктів. Головний персонаж, як і оповідач, втілюють концепцію нейромедичного погляду на природу соціальних взаємовідносин, пояснюючи різні конфлікти певними дисбалансом у роботі організму на гормональному або нейронному рівні. Роман не розхитує наявне знання, а прагне, щоб читачі за допомогою представлених наукових теорій подивилися по-новому на наявні в реальному житті проблеми. Можна припустити, що залучення до романного наративу наукових теорій покликано деавтоматизувати сприйняття певних проблем і вийти на новий рівень світорозуміння. Постпостмодерністський роман подібно, до речі, до романтичних німецьких романів (Новаліс) поєднує вигадку з науковим припущенням, стираючи межу між тим, що є справді реальним і відповідає наукових дослідженням. Реципієнти, котрі читають роман «Субота», не мають можливості зіставити наявні теорії з реальними науковими дослідженнями, яких, можна припустити, є кілька, а отже, представлена в романі наукова концепція людини є також репрезентацією тільки однієї з можливих наукових візій. Проте письменник стверджує, що саме така концепція вірогідна, і читач має сприйняти на віру ті факти, які стосуються медичного й біомолекулярного життя людини.

Висновки. Британський постпостмодерністський роман розширює когнітивні уявлення реципієнтів про наукові теорії, що стосуються досліджень у царині нейронаук і медицини. Представлені в романі «Субота» І. Мак'юена погляди на природу людини формують нову світоглядно-філософську парадигму розуміння соціальних і біологічних явищ, які осмислюються в системі медико-біологічних знань і даних, детермінованих новітніми дослідженнями.

Оповідач і протагоніст роману «Субота» оперує знанням, що стосується вузькопрофесійної галузі, відповідно, інтенсивне представлення нових знань сприяє реактуалізації жанру інтелектуального або ж інтелектуально-філософського роману в постпостмодерністській британській прозі.

Комплекс уявлень про фізіологію людини, особливості соціальної взаємодії між представниками різних етнічних, релігійних, соціальних груп та ін. проєктовано на дані сучасних медичних досліджень, які розкривають природу релігійно-культурних та ін. відмінностей, форми конфлік-

тності через особливості генетичного характеру. Для протагоніста роману генетичні розлади визначальні в аспекті пояснення соціальних непорозумінь, як, наприклад, тих, що виникають між Генрі та Бекстером.

Аналіз роману «Субота» показує, що постпост-модерністський роман репрезентує не лише морально-філософські колізії, а й значною мірою

популяризує знаннєві парадигми, зокрема через зображення персонажів, які мають ґрунтовні наукові знання. Репрезентована знаннєва парадигма (комплекс медичних знань, термінів, теорій та ін.) в романі розширює когнітивні межі реципієнтів про сучасні технологічні винаходи та наукові відкриття в медицині, зокрема хірургії, нейронауках та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бовсунівська Т. Теорія роману : навчальний посібник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. 448 с.
2. Висоцька Н. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2010. 456 с.
3. Генералюк Л. Шляхи формування інтермедіальних досліджень. *Слово і Час*. 2020. № 3 (711). С. 3–27. DOI: <https://doi.org/10.33608/02361477.2020.03.3-27>.
4. Дроздовський Д. Постмодернізм vs постпостмодернізм: світоглядно-філософські відмінності (на матеріалі сучасного британського роману). *Філологічні трактати*. 2019. Т. 11. № 3–4. С. 32–40. DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2019.11\(3-4\)-4](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2019.11(3-4)-4).
5. Мазепа В. Художня творчість як пізнання. Київ : Наукова думка, 1974. 216 с.
6. Марш Г. Історії про життя, смерть і нейрохірургію. Львів : Видавництво старого Лева, 2015. 320 с.
7. Петрашук М. Сповідь нейрохірурга. *Друг читача*. 15.02.2016. URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty_review/43542.
8. Мак'юен І. Субота / пер. з англ. В. Дмитрук. Львів : Кальварія, 2007. 256 с.

REFERENCES

1. Bovsunivska T. V. (2017). Zhanrolohiia. Teoriiia romanu; navch. posib [Genre Studies. Theory of Novel: Course-book]. Kyiv: VPTs "Kyivskiy universytet", 448 p. [in Ukrainian].
2. Heneraliuk L. (2020). Shliakhy formuvannia intermedialnykh doslidzhen [Ways of Formation of Intermedial Studies]. *Slovo i Chas* [Word and Time]. № 3 (711). P. 3–27. DOI <https://doi.org/10.33608/02361477.2020.03.3-27> [in Ukrainian].
3. Drozdovskyi D. (2019). Postmodernizm vs postpostmodernizm: svitohliadno-filosofski vidminnosti (na materialii suchasnoho brytanskoho romanu) [Postmodernism vs Post-Postmodernism: Philosophical Distinctions (on the Material of the Contemporary British Novel)]. *Filolohichni traktaty* [Philological Tractates]. Vol. 11, № 3–4, 32–40. DOI: [https://doi.org/10.21272/Ftrk.2019.11\(3-4\)-4](https://doi.org/10.21272/Ftrk.2019.11(3-4)-4) [in Ukrainian].
4. Makiuen I. (2007). Subota [Saturday]. Lviv: Kalvariia, 256 p. [in Ukrainian].
5. Marsh H. (2015). Istorii pro zhyttia, smert i neirokhirurhiiu [Stories about Life, Death and Neurosurgery]. Lviv: Vydavnytstvo staroho Leva, 320 p. [in Ukrainian].
6. Mazepa V. (1974). Khudozhnia tvorchist yak piznannia [Creativity as Cognition]. Kyiv: Naukova dumka, 216 p. [in Ukrainian].
7. Petrashchuk M. (2016). Spovid neirokhirurha [Confession of a Neurosurgeon]. *Druh chytacha*. URL: https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty_review/43542 [in Ukrainian].
8. Vysotska N. O. (2010). Yednist mnozhynnoho. Amerykanska literatura kintsia XX – pochatku XXI stolit u konteksti kulturnoho pliuralizmu [The Unity of the Plural. Late 20th – early 21st cc. American Literature in the context of cultural pluralism]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr KNLU, 456 p. [in Ukrainian].